

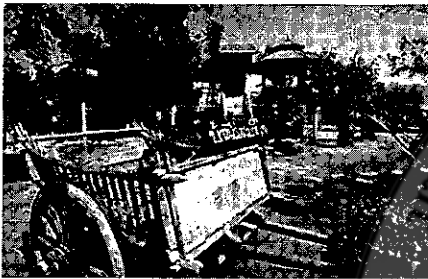
การบริหารจัดการโฮมสเตย์มาตรฐานไทย

ตามเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรม

ชม

ในภูมิภาคอีสานตอนล่าง

กรณีศึกษา : จังหวัดนครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์ และศรีสะเกษ
และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

นายรามณรงค์ พรหมชาติ*

นางสาวรุ่งรัตน์ หัตถกรรม*

นายปรีชา ปาโนรัมย์*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการโฮมสเตย์มาตรฐานไทย ตามเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมชมในภูมิภาคอีสานตอนล่าง กรณีศึกษา : จังหวัดนครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์ และศรีสะเกษ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีวัตถุประสงค์อยู่สองประการคือ 1. เพื่อประเมินและจัดระดับคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ตามเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมชม อันได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ 2. เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดให้แก่ธุรกิจโฮมสเตย์ไทย ตามเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมชม อันได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโฮมสเตย์ที่จะวิจัยไว้ 4 แห่งใน 3 จังหวัด อันได้แก่ 1. โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา 2. โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา 3. โฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ และ 4. โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคก จังหวัดศรีสะเกษ โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ กลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้าพักในโฮมสเตย์แต่ละสถานที่ จำนวน 50 ท่าน กลุ่มที่ 3 คือ คณะกรรมการจำนวน 20 ท่าน นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับชาวบ้าน ในการศึกษาได้ออกแบบสอบถามเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ แบบที่ 1 ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินโฮมสเตย์ของคณะกรรมการจำนวน 20 ท่าน แบบที่ 2 ใช้เพื่อสอบถามระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำนวน 50 ท่าน

และในแบบสอบถามของทั้ง 2 รูปแบบนั้น มีองค์ประกอบอยู่ด้วยกัน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านอาหารและโภชนาการ 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการ 5) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 6) ด้านสภาพแวดล้อม 7) ด้านมูลค่าเพิ่ม และ 8) ด้านการส่งเสริมการตลาด ผลการศึกษาพบว่า

1. โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นรูปแบบโฮมสเตย์เชิงประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดี จากระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นั้น เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านปราสาท มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับสูง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 4.05 ส่วนการประเมินของคณะกรรมการ เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านปราสาท มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับสูง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 4.01 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี โดยเฉพาะกลุ่มนักวิชาการและนิสิตนักศึกษา

2. โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน จากการประเมินโฮมสเตย์ถือได้ว่าเป็นโฮมสเตย์เชิงเกษตร จากระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นั้น เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านบุไทร มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.57 ส่วนการประเมินของคณะกรรมการ เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านบุไทร มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.55 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบธรรมชาติหรือนักอนุรักษ์ธรรมชาติและกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. โฮมสเตย์ในชุมชนบ้านตากกลาง ถือเป็นโฮมสเตย์เชิงวิถีชีวิตชุมชน จากการวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นั้น เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลาง มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับต่ำ คือมีค่าระดับอยู่ที่ 1.95 ส่วนการประเมินของคณะกรรมการ เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลาง มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 2.01 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ (ชาวกวย) และวิถีชุมชนกับช้าง

4. โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคก ถือเป็นโฮมสเตย์เชิงบุญนิยมและเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง จากการวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นั้น เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคก มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.55 และจากการประเมินของคณะกรรมการ เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านศิระชะอโคก มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.55 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวประเภทชอบแสวงบุญต้องการศึกษาร่วมชมเข้มแข็งแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนแนวทางในการส่งเสริมทางด้านการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มนั้น จากการศึกษาพบว่า ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลอินเตอร์เน็ต ในเว็บไซต์ประจำจังหวัดและสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จัดทำเอกสารแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ ทำการตลาดทางตรงโดยชุมชนด้วยการจัดส่งเอกสารข้อมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และกลุ่มผู้สนใจทั่วไป มีการจัดกิจกรรมเทศกาล งานประจำปี ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละ

ชุมชนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดทำการตลาดโฮมสเตย์แบบเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์จังหวัดต่าง ๆ ในเขตอีสานตอนล่าง

1. ที่มาและความสำคัญ

ตลาดการท่องเที่ยวโลกในปัจจุบันนี้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและอยู่ในอัตราค่อนข้างสูงจากการพยากรณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) คาดว่าในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศเป็นจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคน ยุโรปจะยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเยี่ยมเยียนมากที่สุด อย่างไรก็ตามส่วนแบ่งทางการตลาดของยุโรปจะลดลง ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในเอเชียแปซิฟิกมีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมเยียนเพิ่มขึ้นและยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเป็นลำดับ 2 ของโลก โดยจะมีนักท่องเที่ยวถึง 397 ล้านคน อัตราการเติบโตเฉลี่ยประมาณร้อยละ 6.5 ต่อปี

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (PATA) คาดว่าในปี 2547 ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะยังคงมีการขยายตัวทางการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์ “11 กันยายน” ที่เป็นแรงผลักดันสำคัญซึ่งทำให้ชาวยุโรปหันเหการเดินทางมายังเอเชียแปซิฟิก ความต้องการจำนวนที่หนึ่งและเที่ยวบินมายังภูมิภาคจึงคาดว่าจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผู้โดยสารประมาณร้อยละ 40 เป็นชาวต่างประเทศ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวจะมีการเดินทางท่องเที่ยวในระยะสั้นมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในเส้นทางสิงคโปร์-กัวลาลัมเปอร์-กรุงเทพฯ จะได้รับความนิยมอย่างมาก

ประเทศไทยซึ่งอยู่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทาง (Destination) หนึ่งในที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาเยี่ยมเยียน ส่วนแบ่งทางการตลาดทางการท่องเที่ยวที่ไทยจะได้รับนั้นคาดว่าจะสูงขึ้น โดยในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมเยียนประเทศไทยประมาณ 37 ล้านคน เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.9 ส่วนกระแสการท่องเที่ยวโลก นอกจากจะเป็นเรื่องของความบันเทิงเฟลิดเฟลิน ความตื่นเต้น ที่ต้องมีสาระและประเด็นในเรื่องความมั่นคงปลอดภัย ความสะอาด สุขอนามัย และความพอใจก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นเดียวกัน

ไทยเป็นประเทศหนึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บทบาทที่เด่นชัดบทบาทหนึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจซึ่งอาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งทำรายได้ที่สำคัญให้กับประเทศในลำดับต้น โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวสามารถประมาณการได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งในปี 2546 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีจำนวน 9.7 ล้านคน สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ 286,600 แสนล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 4.9 ของจีดีพีทั้งประเทศ ขณะเดียวกันภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาทำให้คนไทยหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นและลดสัดส่วนการเดินทางไปต่างประเทศได้จำนวนหนึ่ง ส่งผลให้การท่องเที่ยว

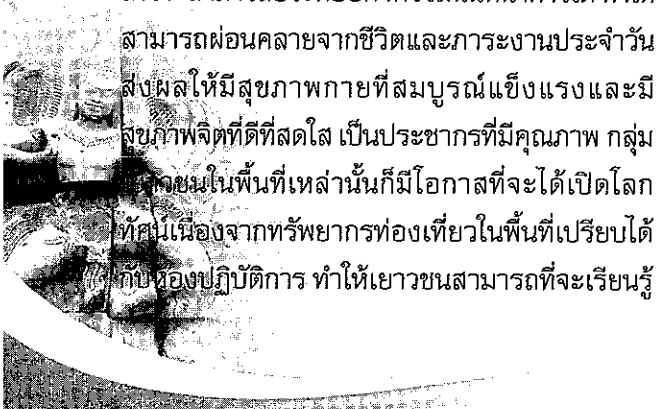
ภายในประเทศมีอัตราการเติบโตสูงขึ้น โดยในปีเดียวกันนี้คาดว่าคนไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งสิ้น 65.10 ล้านคนต่อครั้ง ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ 301,900 ล้านบาท ไม่เพียงแต่รายได้เหล่านี้เท่านั้นที่ประเทศได้รับ แต่ผลกระทบของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังส่งผลต่อเนื่องไปตามสาขาการผลิตอื่นๆ ซึ่งผลิตสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

นอกจากผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจแล้ว ผลดีของการท่องเที่ยวยังได้ส่งผลกระทบทางบวกต่อเนื่องในเชิงสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมด้วย กล่าวคือ การที่การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานนั้น ทำให้กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวและสาขาที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับการท่องเที่ยวมีรายได้ สามารถซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่าง ๆ ให้กับตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวซึ่งสวยงาม น่าสนใจเป็นที่รู้จัก จนสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปเยี่ยมเยือนและท่องเที่ยวในนั้น นอกจากจะเป็นความภาคภูมิใจของประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นโอกาสอันดีที่ประชาชนเหล่านั้นจะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านั้น เพราะสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ ทำให้สามารถผ่อนคลายจากชีวิตและภาระงานประจำวัน ส่งผลให้มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดีที่สดใส เป็นประชากรที่มีคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เหล่านั้นก็มีโอกาสที่จะได้เปิดโลกทัศน์เนื่องจากทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เปรียบได้กับห้องปฏิบัติการ ทำให้เยาวชนสามารถที่จะเรียนรู้

จากของจริงการได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพชน ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ อันงดงาม ทรงคุณค่า และนำไปสู่ความรู้สึกรักและหวงแหน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทรัพยากรท่องเที่ยวของตนถูกทำลาย สูญสลาย หากมีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านี้ไปใช้ ก็จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตอย่างระมัดระวัง และมีการบริโภคอย่างมีจิตสำนึก โดยคำนึงถึงอนุชนคนรุ่นต่อไป ไปตามหลักการและแนวคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา กระแสของการท่องเที่ยวจะเน้นการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยการนำของกลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมสังคม จนเกิดเป็นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานระหว่าง Adventure Ecotourism และ Homestay ซึ่งโฮมสเตย์ถือเป็นการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีรูปแบบตามที่ Dr.Erik Holm Petersen ได้เสนอว่าชุมชนควรมีการจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน และมีกิจกรรมการพักผ่อนในหมู่บ้านซึ่งกล่าวได้ว่า สินค้าหลักของโฮมสเตย์ก็คือวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบ ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั่นเอง

โฮมสเตย์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คงความเป็นเอกลักษณ์และสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่นที่จะก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์

สำคัญของ “โฮมสเตย์” ที่มีได้มุ่งให้เป็นการหารายได้หลักแต่เป็นส่วนเสริมให้เกิดรายได้เพิ่ม หรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้ครอบครัวและชุมชนนอกเหนือจากรายได้ที่เกิดจากอาชีพหลักของตน แต่การจะจัดทำโฮมสเตย์ขึ้นมาแต่ละทีมีค่าใช้จ่ายที่จะกระทำได้อย่างไร ทั้งนี้ชุมชนจะต้องมีการรวมกันในรูปของการรวมกลุ่ม ชมรม หรือ สหกรณ์ โดยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งจะต้องระวังในเรื่องของการดำเนินการอย่าให้กลายเป็นธุรกิจ เพราะจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในภายหลัง

ถึงกระนั้น การให้บริการโฮมสเตย์แก่ผู้มาเยือนในปัจจุบันนี้ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยยังขาดสินค้าทางการท่องเที่ยวประเภทโฮมสเตย์ที่เหมาะสม และพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งมาตรฐานของสินค้าและบริการยังอยู่ในระดับที่ไม่ตรงกับความต้องการและความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวในรูปแบบทัวร์ป่าที่มีการจัดโฮมสเตย์กลับเริ่มสร้างปัญหาทางสังคม เช่นปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการจับปล้น การลักขโมย รวมถึงปัญหาการฆ่าชิงทรัพย์ จึงเป็นสาเหตุให้โฮมสเตย์ในประเทศไทยเกิดขึ้นไม่มากนัก หรือที่เกิดขึ้นแล้วก็ต้องล้มเลิกไป ทั้งนี้ก็เนื่องจากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจโฮมสเตย์ และเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ในประเทศไทย และเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในภูมิภาคอีสานตอนล่าง อันได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ รวมทั้งสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางในการบริหารจัดการมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเป็นลำดับต่อไป

2. คำถามการวิจัย

1. โฮมสเตย์ไทยในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์และศรีสะเกษ มีระดับคุณภาพมาตรฐานตามที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเอาไว้หรือไม่
2. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของธุรกิจโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์และศรีสะเกษ มากน้อยเพียงใด

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินและจัดระดับคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ตามเส้นทางการท่องเที่ยว อารยธรรมขอม อันได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ
2. เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดให้แก่ธุรกิจโฮมสเตย์ไทย ตามเส้นทางการท่องเที่ยว อารยธรรมขอม อันได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และข้อมูลการบริหารจัดการโฮมสเตย์ไทยของจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ
2. การวิจัยเชิงสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการธุรกิจโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ
3. การวิจัยเชิงประเมินมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทยในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ที่มีคุณภาพมาตรฐานพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

5. ผลการศึกษา

5.1 โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท

จากการที่นักวิจัยได้ทำการสำรวจและทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท ภาพกว้าง ๆ ที่นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูลหลายส่วน ทั้งที่เป็นข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารโฮมสเตย์ ข้อมูลจากชุมชน และข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จึงสรุปได้ว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทอาจถือได้ว่าเป็นรูปแบบโฮมสเตย์เชิงประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีโดยที่มีรูปแบบที่มีการดำเนินงานแบบโฮมสเตย์นั้นมีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน ส่วนมาตรฐานด้านคุณภาพของการดำเนินงานนั้น เมื่อทำการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มแล้ว สรุปได้ว่า ระดับความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ให้คะแนนเอาไว้แตกต่างกันเล็กน้อย แต่ก็มีเหตุและผลที่จะอธิบายได้ว่า ทำไมจึงมีการให้ระดับคะแนนเช่นนั้น

จากข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยทำการจำแนกเอาไว้ 8 ด้าน และทำการวัดจากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน และกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มคณะกรรมการที่ทำการประเมินจำนวน 20 คน เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale พบว่า ทั้งสองกลุ่ม ให้ระดับคะแนนโฮมสเตย์หมู่บ้านปราสาท มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับสูงเหมือนกัน คือมีค่าระดับอยู่ที่ 4.05 และ 4.01 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของหมู่บ้านปราสาทมีการดำเนินงานมานานและที่มีผลทำให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้นในการบริหารนั้นได้แก่ คณะกรรมการบริหารโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีการฝึกอบรมดูงานจากที่อื่นๆที่ประสบความสำเร็จแล้ว มีการดำเนินการตามรูปแบบมาตรฐานโฮมสเตย์

ที่สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ ดังนั้นจึงทำให้โฮมสเตย์มีลักษณะการพัฒนาที่อยู่ในระดับที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แต่สิ่งที่ควรจะพัฒนาปรับปรุงเพื่อเพิ่มศักยภาพของโฮมสเตย์นั้น ควรมีการปรับปรุงในเรื่องที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะเอาไว้ กล่าวคือ สิ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มตอบว่ามีน้อยที่สุด โดยได้เรียงลำดับอธิบายเอาไว้ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน ได้เสนอข้อควรปรับปรุงดังนี้

1. ด้านที่พัก ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ด้านอาหารและโภชนาการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีอาหารและที่ใส่สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. ด้านความปลอดภัย โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอจัดอยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแล ความปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการในรูปของชมรม หรือสหกรณ์ อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม รองลงมาคือ มีคณะกรรมการบริหารอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณี ของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน

6. ด้านสภาพแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีสถานพยาบาล ไพรศณีย์ ธนาคาร อยู่ไม่ไกลเกินไป

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน และมีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ โดยจัดอยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือมีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่างๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง

กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการจำนวน 20 คน มีความเห็นว่า

1. ด้านที่พัก โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชน

อยู่ในระดับดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือเรื่อง มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ด้านอาหารและโภชนาการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทภาชนะที่ใส่สะอาดและปลอดภัย จัดอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

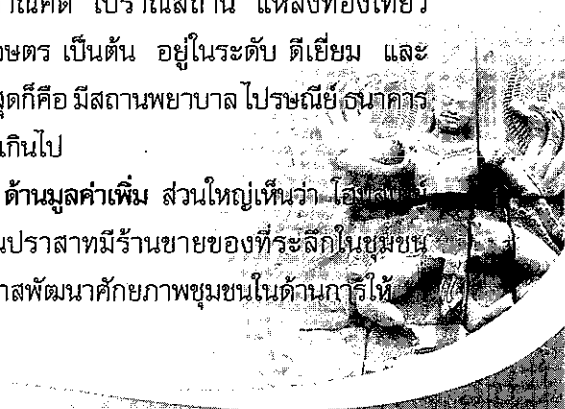
3. ด้านความปลอดภัย โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ในชุมชนบ้านปราสาทมีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ อยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแล ความปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีคณะกรรมการบริหาร อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณี ของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน

6. ด้านสภาพแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีสถานพยาบาล ไพรศณีย์ ธนาคาร อยู่ไม่ไกลเกินไป

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาทมีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน และมีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้

บริการที่ประทับใจ โดยจัดอยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีเยี่ยม และที่น้อยที่สุดก็คือ มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านปราสาท มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อยู่ในระดับ ดีมาก และที่น้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวและเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของโฮมสเตย์หมู่บ้านปราสาท คือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยเฉพาะกลุ่มนักวิชาการและนิสิตนักศึกษา

5.2 โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร

โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรจะมีรูปแบบและการดำเนินงานที่แตกต่างจากโฮมสเตย์หมู่บ้านปราสาทเล็กน้อย กล่าวคือ โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน จากการประเมินโฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายอย่างได้แก่ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกผักปลอดสารพิษ เพาะเห็ดหอม ปลูกเบญจมาศตัดดอก ซึ่งถือได้ว่าเป็นโฮมสเตย์เชิงเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบเขตการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตและผลทางการเกษตรไม่ว่าจะเป็นแสงแดด ดิน น้ำ ตลอดจนพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์และเกิดการจัดการโดยชุมชนหรือทำให้เกิดผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้

ยังสอดคล้องไปถึงการจัดกิจกรรมบริการในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่แต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของการจัดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่ง ได้แก่ การแสดงสินค้าหรือสาธิต แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงามและหลากหลายเช่น กัญชงไม้ ดอกไม้ พืชผัก และผลไม้ในท้องถิ่นและจากต่างประเทศที่น่าตื่นตาตื่นใจ แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เช่น พันธุ์กล้วยไม้ พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก ส่วนในด้านมาตรฐานคุณภาพนั้นจากการสำรวจปรากฏว่าการให้คะแนนของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มนั้นมีระดับการให้คะแนนที่เหมือนกันคือปานกลาง แต่ก็มีช่วงความถี่ที่แตกต่างกันเล็กน้อย โดยมีเหตุผลดังนี้

จากแบบสอบถามที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยทำการจำแนกเอาไว้ 8 ด้าน และทำการวัดจากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน และกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มคณะกรรมการที่ทำการประเมินจำนวน 20 คน เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale พบว่าจากระดับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านบุไทร มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับ ปานกลางเหมือนกัน คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.57 และ 3.51 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของหมู่บ้านบุไทรมีลักษณะการดำเนินงานที่ยังมีข้อบกพร่องหลายอย่างอันเนื่องมาจาก 1. ยังไม่มีการฝึกอบรมอย่างเป็นจริงเป็นจังเกี่ยวกับโฮมสเตย์ 2. ผู้ประกอบธุรกิจด้านโฮมสเตย์ยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านการบริการ และ 3. ยังขาดเครือข่ายงานด้านโฮมสเตย์ ดังนั้นจึงทำให้ระดับของการพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ยังคงมีปัญหาอยู่ ทั้งนี้โฮมสเตย์บ้านบุไทรนั้นควรมี

การปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะที่ได้จากสัมภาษณ์และสอบถามนักท่องเที่ยวรวมทั้งจากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ของคณะนักวิจัยซึ่งสิ่งที่จะต้องปรับปรุงนั้นเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงในเรื่องที่มีค่าระดับปานกลาง แต่ที่ควรปรับปรุงมากที่สุดก็คือเรื่องที่มีค่าระดับน้อยที่สุด คณะนักวิจัยขอเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. **ด้านที่พัก** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์บ้านบุไทรมีที่นอนสบายตามสภาพชุมชนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุด มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. **ด้านอาหารและโภชนาการ** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีอาหารปรุงมาอย่างดี อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. **ด้านความปลอดภัย** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านความปลอดภัยนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีการตักเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว จัดอยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

4. **ด้านการจัดการ** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือมีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก

5. **ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว** โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

6. **ด้านสภาพแวดล้อม** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า

โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และอื่น ๆ อยู่ในระดับดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีสถานพยาบาลไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป

7. **ด้านมูลค่าเพิ่ม** ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร มีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ โดยจัดอยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชนและมีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน

8. **ด้านการส่งเสริมการตลาด** ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อยู่ในระดับ ดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง

ส่วนผลการวิเคราะห์ชุมชนสี่ระชะไคของคณะกรรมการจำนวน 20 คน ควรและไม่ควรปรับปรุงดังนี้

1. **ด้านที่พัก** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์บ้านบุไทรมีที่นอนสบายตามสภาพชุมชน อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุด มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. **ด้านอาหารและโภชนาการ** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร มีอาหารปรุงมาอย่างดีอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. **ด้านความปลอดภัย** โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านความปลอดภัยนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร

มีการตักเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว จัดอยู่ในระดับ ต่ำมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทร มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ ต่ำมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือมีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้ นักท่องเที่ยวเลือก

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ ต่ำเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือมีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

6. ด้านสภาพแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและอื่น ๆ อยู่ในระดับ ต่ำมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีสถานพยาบาลไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป

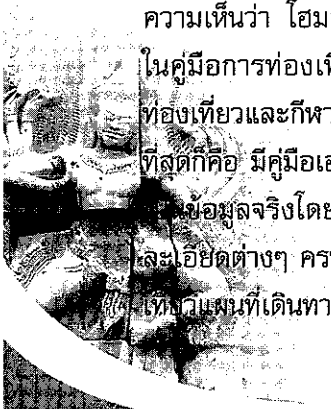
7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ โดยจัดอยู่ในระดับเท่ากันคือ ต่ำมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนบ้านบุไทรมีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อยู่ในระดับ ต่ำมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว และข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่างๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวและแผนที่เดินทาง

ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของโฮมสเตย์หมู่บ้านบุไทรคือ นักท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบธรรมชาติหรือนักอนุรักษ์ธรรมชาติและกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.3 โฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง

โฮมสเตย์ภายในชุมชนบ้านตากกลางจะมีรูปแบบและการดำเนินงานที่แตกต่างไปจากโฮมสเตย์ในทั้งสองหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการเริ่มเกิดขึ้นของโฮมสเตย์ในหมู่บ้านตากกลางนั้นมีความแตกต่างจากโฮมสเตย์ทั้งสองหมู่บ้าน เนื่องจากโฮมสเตย์ในชุมชนบ้านตากกลางค่อยๆ เริ่มเกิดขึ้นโดยมีคณาจารย์และนักศึกษา มาศึกษาและทำวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของชุมชนและการเป็นอยู่ของช่างหลังจากนั้นก็มีการมาพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ในปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากโฮมสเตย์ของทั้งสองหมู่บ้านที่มีลำดับการพัฒนามาจากการมีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นเครื่องจูงใจต่อการมาเยือนเช่น โบราณสถาน แหล่งการเกษตร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยจึงได้สมญานามโฮมสเตย์แห่งนี้ว่า โฮมสเตย์เชิงวิถีชีวิตชุมชนและช่าง ส่วนมาตรฐานด้านคุณภาพของโฮมสเตย์แห่งนี้ยังถือว่า อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า โฮมสเตย์ของหมู่บ้านอื่น ๆ เมื่อนำมาตรฐานตัวชี้วัดตัวเดียวกันมาทำการวิเคราะห์ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน และกลุ่มที่ 2 คณะกรรมการจำนวน 20 คน จากการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลนั้นเมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลาง มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน กล่าวคือ มีค่าระดับอยู่ที่ 1.95 และ 2.01 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามการมีระดับคุณภาพโฮมสเตย์ที่ต่ำไม่ได้หมายความว่า เป็นโฮมสเตย์ที่ไม่น่าเที่ยวและไม่น่า

ที่จะเข้าพักอาศัยเพียงแต่ระบบการบริหารจัดการโฮมสเตย์ยังมีความไม่สมบูรณ์เต็มที่แต่เมื่อนำมาแจ้งเป็นรายชื่อในแต่ละคำถามที่ได้สอบถามนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่ม ปรากฏว่า ก็มีหลายข้อที่โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลางจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยมแต่มีข้อหนึ่งที่ค่อนข้างจะเกิดขึ้นในลักษณะที่ตรงกันข้าม นั่นคือเรื่องของการตั้งราคาค่าที่พักในโฮมสเตย์ ซึ่งโดยปกติแล้วถ้าเป็นโฮมสเตย์ที่อื่นจะมีการตั้งราคาเอาไว้ แต่โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลางนั้นไม่มีการตั้งราคา ส่วนการจัดเก็บค่าที่พักนั้นขึ้นอยู่กับศรัทธาของผู้ที่จะมาพักว่าจะเห็นสมควรที่จะจ่ายเท่าใด และจากการสอบถามหลาย ๆ คนก็มีคำตอบอันเดียวกันว่าพอใจ นี่คือข้อที่ตรงกันข้าม

และเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพที่มีต่ำกว่าโฮมสเตย์ที่อื่นๆ นั้น อาจจะเป็นเพราะสาเหตุหลายประการเช่น 1. ขาดรูปแบบของการทำงานในลักษณะโฮมสเตย์ที่ชัดเจน 2. ขาดการฝึกอบรมและดูงานในโฮมสเตย์อื่นๆ 3. ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์ 4. ขาดการเป็นโฮมสเตย์ที่เป็นเครือข่าย ส่วนที่จะแก้ไขปรับปรุงนั้น โฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลางควรที่จะแก้ไขปรับปรุงในหัวข้อที่จัดอยู่ในระดับปานกลาง และที่ต้องปรับปรุงมากที่สุดก็คือ หัวข้อที่จัดอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการสอบถามของนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน ควรมีรูปแบบการปรับปรุงดังนี้

1. **ด้านที่พัก** ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์บ้านตากกลางมีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนอยู่ในระดับดีมาก ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. **ด้านอาหารและโภชนาการ** ส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางมีครัวอยู่ใน

สภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่นและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ อยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีเยี่ยมที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. **ด้านความปลอดภัย** ส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางมีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ อยู่ในระดับดี และมีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัย

4. **ด้านการจัดการ** ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านความปลอดภัยนั้นโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางมีการกำหนดข้อปฏิบัติ สำหรับ นักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อของชุมชน อยู่ในระดับ ดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้

5. **ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว** ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง และที่มีน้อยที่สุดก็คือมีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

6. **ด้านสภาพแวดล้อม** ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านสภาพแวดล้อมนั้นโฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกมีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตนอยู่ในระดับดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร เป็นต้น

7. **ด้านมูลค่าเพิ่ม** ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านมูลค่าเพิ่มนั้นโฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกผลิตผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิตและมีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน โดยจัดอยู่

ในระดับเท่ากันคือ ต้องปรับปรุง ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง มีการเผยแพร่ข้อมูล อยู่ในระดับต้องปรับปรุงมาก ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง

ส่วนผลการวิเคราะห์บ้านตากกลางของคณะกรรมการจำนวน 20 คน ซึ่งควรที่จะนำมาปรับปรุงมีดังนี้

1. ด้านที่พัก ส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนอยู่ในระดับดีมาก ที่ให้น้อยที่สุดก็คือเรื่องของการกำลังแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ด้านอาหารและโภชนาการ ส่วนใหญ่เห็นว่าในด้านอาหารและโภชนาการนั้นโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางครัวอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่นและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัว สะอาดถูกสุขลักษณะจัดอยู่ในระดับเท่ากันคือ ดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ อาหารปรุงมาอย่างดีและมีร้านอาหารในชุมชน

3. ด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่เห็นว่าในด้านการปลอดภัยนั้นโฮมสเตย์ในชุมชนศิระชะโอน มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมออยู่ในระดับ ดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ ส่วนใหญ่เห็นว่าในด้านการจัดการนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางมีการกำหนดข้อปฏิบัติ สำหรับ นักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ

ของชุมชน อยู่ในระดับ ดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น พร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น โฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและชุมชน และการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีเยี่ยม ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีกิจกรรมบันเทิง เช่น ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

6. ด้านสภาพแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลางมีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน อยู่ในระดับ ดี ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่าในด้านมูลค่าเพิ่มนั้นโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง มีร้านผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิตอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง ที่มีน้อยที่สุดก็คือมีโอกาสพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านการส่งเสริมการตลาดนั้นโฮมสเตย์ชุมชนบ้านตากกลาง มีการเผยแพร่ข้อมูล อยู่ในระดับต้องปรับปรุงมาก ที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง และมีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของโฮมสเตย์หมู่บ้านตากกลางคือ นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ (ชาวทวย) และวิถีชุมชนกับช้าง

5.4 โฮมสเตย์ชุมชนบ้านศิระชะอโคก

โฮมสเตย์ในชุมชนศิระชะอโคกเป็นโฮมสเตย์ที่ค่อนข้างจะแตกต่างเป็นอย่างมากจากทั้ง 3 โฮมสเตย์ และค่อนข้างจะแปลกกว่า เพราะเป็นโฮมสเตย์ที่เจาะจงเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทบุญนิยมและกลุ่มบุคคลที่ต้องการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงเท่านั้นที่สามารถจะไปเยี่ยมชมเยือนได้ หากเป็นนักท่องเที่ยวแบบมวลชนหรือประเภทอื่นอาจจะไปเยี่ยมชมเยือนเพียงชั่วคราวหรือไม่พักเลย แต่ในปีหนึ่งจะมีนักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มบุญนิยมจะไปพักและอยู่อาศัยเป็นหมู่คณะจำนวนมากทีเดียว ช่วงที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้นิยมไปสัมผัสและแสวงหาความรู้จะเป็นช่วงหน้าเทศกาลวันหยุดประจำปีหรืองานกิจกรรมประเพณีของชุมชนศิระชะอโคก เพราะได้ทั้งพักผ่อนและได้ทั้งบุญ นอกจากนั้นแล้ว ชุมชนศิระชะอโคกจัดเป็นโฮมสเตย์เชิงบุญนิยมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมด้านเกษตรได้อีกด้วย เพราะภายในชุมชนแห่งนี้จะเต็มไปด้วยการทำอาชีพเสริมที่เกิดจากแนวคิดของคนในชุมชน หรือที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่นมีการทำเกษตรอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรเชิงเศรษฐกิจพอเพียง และนอกเหนือเสียจากจะทำเพื่อรับประทานภายในชุมชนแล้วยังสามารถนำมาจำหน่ายในร้านค้าชุมชนอีกด้วย ดังนั้นโฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกถือเป็นโฮมสเตย์เชิงบุญนิยมและเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง อย่างไรก็ตามการบริหารงานถือว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

แต่เมื่อผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสำรวจปรากฏผลดังนี้

จากการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน และกลุ่มที่ 2 จากคณะกรรมการจำนวน 20 คน ปรากฏว่าเมื่อนำผลรวมทุกค่าระดับของแต่ละด้านมา Re-Scale ใหม่ โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคก มีมาตรฐานจัดอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน คือมีค่าระดับอยู่ที่ 3.55 เท่ากัน สาเหตุที่มีค่าระดับอยู่ที่ระดับนี้ อาจเป็นเพราะว่า ตัวชี้วัดที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานบางตัวที่ใช้วัดโฮมสเตย์นั้น เป็นเกณฑ์ที่วัดยาก เช่น หากนำแบบสอบถามไปใช้วัดกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ชอบลักษณะโฮมสเตย์แบบนี้ก็อาจเกิดปัญหาที่ว่าโฮมสเตย์แบบนี้ไม่ได้มาตรฐาน แต่หากนำแบบสอบถามนี้ไปให้นักท่องเที่ยวประเภทที่ชอบก็จะได้รับคำตอบว่าโฮมสเตย์แห่งนี้ได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยก็ได้นำแบบสอบถามนี้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีข้อเสียในแบบสอบถามอยู่เพียงข้อเดียวคือ ภายในแบบสอบถามนั้นไม่ได้มีข้อความอันหนึ่งที่ระบุว่าชอบรูปแบบโฮมสเตย์แบบนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ที่มาพัก ณ สถานที่แห่งนี้ก็ได้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นเมื่อคณะนักวิจัยนำมาวิเคราะห์จึงพบว่าโฮมสเตย์หมู่บ้านศิระชะอโคกควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องที่มีค่าระดับที่อยู่ในระดับปานกลาง และที่ควรปรับปรุงมากที่สุดก็คือเรื่องที่มีค่าระดับที่น้อยที่สุดซึ่งมีดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คนที่มีต่อการบริหารจัดการโฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกควรมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงดังนี้

1. ด้านที่พัก ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนศิระชะอโคกมีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน

อยู่ในระดับดีมาก และที่ให้น้อยที่สุดก็คือเรื่อง มีการ
กำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดย
ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ด้านอาหารและโภชนาการ ส่วนใหญ่
เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีน้ำดื่มและน้ำใช้
ที่สะอาด อยู่ในระดับที่ดีมาก และที่ให้น้อยที่สุดก็
คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. ด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่เห็นว่าโฮม
สเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีการเตรียมความพร้อม
เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอยู่ในระดับดีมาก
และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเวรยามดูแลความ
ปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้าน
การจัดการนั้น โฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีการ
กำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิด
ปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมจารีตประเพณี ความเชื่อ
ของชุมชนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ
มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียม และบริการ
ต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่
เห็นว่าโฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีกิจกรรมแล
เปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน
เช่น กิจกรรม เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและชุมชน
และการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ของ
ท้องถิ่น อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ
มีกิจกรรมบันเทิง เช่น ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

6. ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮม
สเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิม
ของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณี
ของตน อยู่ในระดับดีเยี่ยม และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ
จัดคนพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้าน
มูลค่าเพิ่มนั้นโฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมี

ผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต
มากที่สุด โดยจัดอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่ให้น้อย
ที่สุดก็คือ มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มี
ความเห็นว่าการส่งเสริมการตลาดนั้น โฮม
สเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีการเผยแพร่ข้อมูลมากที่สุด
อยู่ในระดับดีเยี่ยม และที่ให้น้อยที่สุดก็คือมีรายชื่อ
อยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวง
การท่องเที่ยวและกีฬา

ส่วนผลการวิเคราะห์ชุมชนศิริระอโศกของ
คณะกรรมการจำนวน 20 คน โฮมสเตย์หมู่บ้าน
ศิริระอโศก ควรมีการปรับปรุงในเรื่องดังนี้

1. ด้านที่พัก ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชน
ศิริระอโศกมีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน
อยู่ในระดับดีมาก และที่ให้น้อยที่สุดก็คือเรื่องของ
มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ
โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ด้านอาหารและโภชนาการ ส่วนใหญ่
เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีน้ำดื่มและน้ำ
ใช้ที่สะอาด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก และ
ที่ให้น้อยที่สุดก็คือ มีร้านอาหารในชุมชน

3. ด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่เห็นว่า
โฮมสเตย์ในชุมชนศิริระอโศกมีการเตรียมความ
พร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น อยู่ใน
ระดับดีเยี่ยม และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ มีการจัดเว
รยามดูแลความปลอดภัย

4. ด้านการจัดการ ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์
ชุมชนศิริระอโศก มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการ
ในรูปของชมรม หรือสหกรณ์ อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม
และที่ให้น้อยที่สุดก็คือ มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่า
ธรรมเนียม และบริการต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่า
โฮมสเตย์ชุมชนศิริระอโศกมีกิจกรรมแลกเปลี่ยน

เรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรม เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและชุมชน และการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับเท่ากันคือ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีกิจกรรมบันเทิง เช่น ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

6. ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนศรีระอโคกมีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตนอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีสถานพยาบาล โปรชนีย์ อนามัยอยู่ไม่ไกลเกินไป

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่า โฮมสเตย์ชุมชนศรีระอโคกมีร้านผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต อยู่ในระดับดีเยี่ยม และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ในด้านการส่งเสริมการตลาดนั้นโฮมสเตย์ชุมชนศรีระอโคกมีการเผยแพร่ข้อมูลอยู่ในระดับดีมาก และที่มีน้อยที่สุดก็คือ มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของโฮมสเตย์ชุมชนบ้านศรีระอโคก คือ นักท่องเที่ยวประเภทชอบแสงบุญและนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาชุมชนเข้มแข็งแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารจัดการโฮมสเตย์ของแต่ละที่จะมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง เป็นที่น่าสังเกตว่า การบริหารจัดการโฮมสเตย์ทั้ง 4 แห่ง มีบริบทชุมชน มีเป้าหมาย และมีวัตถุประสงค์ไม่เหมือนกัน คณะนักวิจัยจึงได้แบ่งรูปแบบการบริหารจัดการเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

1) การบริหารจัดการโฮมสเตย์แบบเต็มรูปแบบ และบริหารจัดการตามหลักการโฮมสเตย์

มาตรฐานไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเสริมอาชีพและหารายได้ มีการบริหารจัดการเรื่องคน เงิน และสถานที่ชัดเจน ได้แก่ บ้านบุไทร และบ้านปราสาท และอีกรูปแบบหนึ่งคือ

2) การบริหารจัดการโฮมสเตย์แบบเน้นการให้มากกว่า การรับ (รายได้) เรียกว่า โฮมสเตย์เชิงบุญนิยมเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน การบริหารจัดการเป็นแบบไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนในรูปของคณะกรรมการ ยังไม่มีการทำการตลาดหรือการส่งเสริมการขายเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ดังเช่นชุมชนศรีระอโคก และบ้านตากกลาง อีกทั้งทั้งสองแห่งนี้ยังมีความกังวลใจถึงการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานการให้บริการของชุมชนเอง นอกจากนั้นการดำเนินการอาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

ดังนั้น คณะนักวิจัยเห็นว่า การนำการบริหารจัดการโฮมสเตย์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพหรือหารายได้ให้กับท้องถิ่นนั้นยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนและยังไม่ใช่ทางออกของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนที่มีการนำการบริหารจัดการโฮมสเตย์เข้ามาใช้นั้นยังประสบปัญหาการจัดการระบบบริหารของชุมชนที่ยังเป็นปัญหาในเรื่องการจัดสรรรายได้ การแสวงหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชน ดังที่ Dr. Petersen (บทที่ 2, หน้า 12) ได้กล่าวถึงปัญหาในการจัดโฮมสเตย์ของประเทศไทยและได้กล่าวอีกว่าปัญหาหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนบ้านบุไทรและบ้านปราสาทคือ ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันและไม่เป็นธรรมในกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องจากปัญหาการจัดการระบบบริหารของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเจ้าของ

ที่จัดโฮมสเตย์บางแห่งได้รับการจัดสรรนักท่องเที่ยวจากองค์กรบริหารให้ในจำนวนน้อยกว่าเจ้าของบ้านหลังอื่น ๆ อันจะหมายถึงรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อยลงด้วยก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่ง Dr.Petersen ยังได้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานี้เพิ่มเติมว่า ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการจัดโฮมสเตย์ได้นั้น ควรจะเน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นหลักโดยต้องละทิ้งความสำคัญในเรื่องรายได้และธุรกิจอย่างสิ้นเชิง

ลักษณะการบริหารจัดการที่พิถีพิถันโฮมสเตย์ถ้ามองแบบผิวเผินอาจมองว่าสามารถที่จะยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้นได้ แต่นั่นอาจเป็นเพียงแค่นี้ในระยะสั้น แต่ในระยะยาวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน หากการดำเนินการมุ่งเน้นในเชิงเศรษฐกิจจนลืมรากฐานแก่นแท้บริบทของชุมชน ดังที่ พงณา สวนศรี (2546: 16) ได้กล่าวไว้ว่าชุมชนสามารถจัดการเรื่องของโฮมสเตย์ได้โดยที่ชาวบ้านไม่เห็นเรื่องการให้บริการจนละเลยคุณค่าของคำว่า เอื้อเฟื้อและแบ่งปัน และผู้มาเยือนไม่ควรคาดหวังเรื่องการบริการจนลืมมองเรื่องการเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ และกระบวนการในการจัดการไม่ควรลืมรากฐานวัฒนธรรมของตน และไม่ถูกกำหนดมาตรฐานการให้บริการจากคนภายนอก นอกจากนี้แล้ว โฮมสเตย์เป็นการจัดกิจกรรมที่พิถีพิถันสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน และมีความแตกต่างกันดังที่ พงณา สวนศรี ได้ให้รายละเอียดไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเป็นการเรียนรู้ในบริบทชุมชน สามารถจัดการที่พิถีพิถันได้หลายรูปแบบ เช่น โฮมสเตย์ แคมป์ไซต์ เกสต์เฮาส์ และชนา โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพบปะผู้คนที่หลากหลาย คนหลากหลาย

ฐานะได้รับประโยชน์ในการเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวในหลากหลายบทบาท แต่โฮมสเตย์เป็นการเรียนรู้ในบริบทบ้านเท่านั้น กระบวนการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการกระตือรือร้นทั้งสองฝ่าย บ้านพักมักเป็นฝ่ายที่ค่อนข้างมีฐานะได้ประโยชน์เฉพาะบ้านตนเอง โดยที่ชุมชนอาจไม่ได้ประโยชน์เลย ยกเว้นจะมีกติกาแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่ชุมชน ด้วยเหตุผลข้างต้นอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน และไม่เป็นธรรมในกลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (Dr. Petersen, 2548: ระบบออนไลน์) อันจะนำมาซึ่งความไม่ยั่งยืนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ดังที่ ภราเดช พยัฆวิเชียร (2539 : 4-7) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนว่า จำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของ มนัส มนัสสุวรรณ และคณะ (2541) ที่ว่า การจัดการการท่องเที่ยวที่ดีต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวกล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการเจริญเติบโตจะต้องไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมมากเกินไป ความเข้มแข็งของชุมชนแบบยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังที่ สมฤทธิ วิชัยทา (2543) ได้ศึกษาความเข้มแข็งของประชาสังคมตำบลในการดูแลรักษาทรัพยากรสินส่วนรวม พบว่า การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจำเป็นต้องให้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นฐานของความสามัคคีและความผูกพันกันในชุมชน เช่นเดียวกับ แนวทางการจัดการโฮมสเตย์ที่สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2548: ระบบออนไลน์) ได้เสนอไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่พิถีพิถันวัฒนธรรมชนบท ควรที่จะมีการรวมกลุ่มจัดตั้ง

ในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ซึ่งสมาชิก และคนในสังคมจะต้องมีความเข้าใจและมีส่วนร่วม ในด้านการจัดการ Dr. Petersen (2548: ระบบออนไลน์) ได้พูดถึงความหมายของโฮมสเตย์ในภูมิภาค ยุโรป และที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยในขณะนี้มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในทุก ๆ ด้าน ประเทศไทยเองยังไม่มีสินค้าทางการท่องเที่ยวประเภทโฮมสเตย์ที่เหมาะสม และพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เลย อย่างไรก็ตาม หากชุมชนใดมีความประสงค์ที่จะจัดกิจกรรมที่พักแบบโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวควรเน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นหลักจะต้องละทิ้งความสำคัญเรื่องรายได้และธุรกิจอย่างสิ้นเชิง จะต้องมีการประเมินสภาพด้านต่างๆ ของชุมชนเองว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด จะต้องมีการสร้างมาตรฐานของการจัดโฮมสเตย์เป็นกรอบการดำเนินการ สามารถสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ ที่สำคัญจะต้องสามารถควบคุมได้ และต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ในการดำเนินการทุกกระบวนการและทุกขั้นตอนชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยไม่พึ่งพากลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนมากเกินไป แต่ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบางเรื่องที่ชุมชนไม่อาจดำเนินการได้เอง ดังที่ Devid A. Fennell (2548 : ระบบออนไลน์) ได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนในทำนองเดียวกันว่า 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชนโดยไม่ผ่านนายหน้าใด ๆ 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง 3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรม 4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและ

รักษาสິงแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยว และ5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และไม่มองว่าใครเจริญกว่าและใครดีกว่า

6. ข้อเสนอแนะ

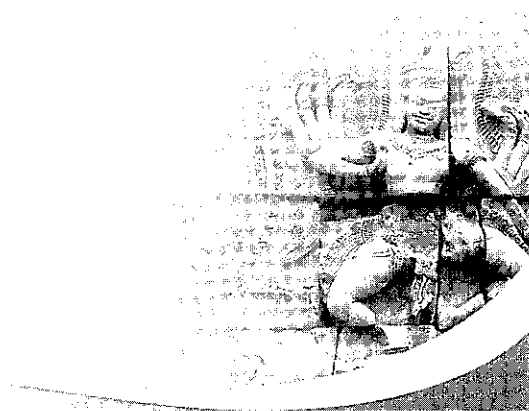
6.1 ข้อเสนอแนะของนักวิจัยที่มีต่อการจัดระบบโฮมสเตย์ของชุมชน

6.1.1 ควรมีการจัดอบรมผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในแต่ละภาค เพื่อเสริมความเข้มแข็งในการทำธุรกิจด้านโฮมสเตย์

6.1.2 ควรมีการสร้างเครือข่ายของโฮมสเตย์ในภูมิภาคอีสานใต้

6.1.3 ควรมีการจดทะเบียนขึ้นเป็นโฮมสเตย์ไทยในทุกพื้นที่และมีการตรวจสอบเรื่องมาตรฐานในแต่ละปี

6.1.4 สำหรับชุมชนใดก็ตามที่มีความประสงค์ที่จะนำการบริหารจัดการโฮมสเตย์เข้ามาเป็นกิจกรรมหนึ่งทางการท่องเที่ยวของชุมชนจำเป็นจะต้องมีจิตสำนึก และไม่หวังรายได้ที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว ควรจะพิจารณาดำเนินการตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2541). **โครงการท่องเที่ยวเกษตรปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542**. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- การท่องเที่ยวประเทศไทย. (2541). **รายงานประจำปี Annual Report**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). **โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay. 2548 (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา www.homestayclub.com/homestay/community-tourist หัวข้อ Homestay. (17 เมษายน 2548)
- จิรายุ ทองขาวอ่อน. (2527). **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
- ฉอ้าน วุฒิธรรมรักษา. (2536). **ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยโรจน์ ธนสันติ. (2535). **การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษากรณีจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชา ไต้สูงเนิน. (2543). **การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยงโดยโครงการพัฒนาป่าไม้ สวนสิริกิต อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัช เบญจาทิกุล. (2529). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนากรณีศึกษา : หมู่บ้านชาวเขาชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2527**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นงกาญจน์ บุรณรักษ์. (2531). **คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรีภายใต้โครงการของกรมประชาสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นเรศ เหล่าวิชายาและคณะ. (2539). **การศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการสุพรรณบุรี : พื้นที่การปกครองท้องถิ่น**. รายงานการวิจัยสถาบันการงานราชานุกาภาพ สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- อภัย ทนผล. (2540). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : แนวคิดและวิธีการ**. เชียงใหม่ : คณะธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- นำชัย ทนุผล. (2529). การพัฒนาชุมชน : หลักการและยุทธวิธี. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประสาน ดั่งสิกบุตร. (2541). เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเสริฐ บัวคลีใบ. (2543). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนบ้านป่าสักงาม ตำบลเหนือ อำเภอต๋อยสะแกกั้ง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2538). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา เปี่ยมพงสานต์. (2538). สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา. โครงการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ปลื้ม นกถือบุญ. (2536). ความตระหนักและบทบาทที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ณ เขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันตกและป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเดชะ. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โจ้ อำเภอแม่สอด จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงษ์พันธ์ พนาสันติกุล. (2539). การมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเผ่าม้ง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญศรี รัตน์ะ. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของการพัฒนาชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2539). "พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน". จุลสารการท่องเที่ยว (เมษายน - มิถุนายน 2539).
- วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ. (2533). การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บึงขุมทะเล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนัส ศุภลักษณ์. (2544). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป-ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนการพัฒนารัฐบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มนัส สุวรรณ. (2538). นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอบีเอ็นเอสไตร์.
- วิมลรัตน์ ศรีสิงห์. (2538). การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2535). การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์.
- วิรัช จันทรโรทัย. (2529). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านในโครงการชุมชนรักป่าตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณและคณะ. (2531). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรท้องถิ่นที่มีต่อการบริหาร และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิธร นิธิปริษาและคณะ. (2547). โครงการบ้านปราสาทกับการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.
งานวิจัย.มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ศลิษา พึ่งแสงแก้ว. (2537). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริพร สมบูรณ์ธรรม. (2536). “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. จุลสารการท่องเที่ยว. 12,2 (เมษายน - มิถุนายน).
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2548). “Homestay Thailand”. (ระบบออนไลน์).
แหล่งที่มา www.homestaythailand.org/homestay-development.php. (10 เมษายน 2548)
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สมใจ เข้มทอง. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณี : ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2536). การพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่สวนอนุรักษ์ต้นน้ำ กรมป่าไม้.
- สร้อยดี อาสาสรพกิจ. (2540). “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม (Agrotourism)”. จุลสารการท่องเที่ยว 16,1. (มกราคม - มีนาคม 2540) : 41 - 44.
- สวิก เพ็งอัน. (2540). โครงการพัฒนาบ้านโป่ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เชียงใหม่ : สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สันติ พัฒนาคักดี. (2543). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านตลาดขี้เหล็ก.

